

ДВА ВЕЧОРИ

Остап Вишня з товаришем по ув'язненню

На початку шістдесятих років минулого сторіччя письменники у нас були популярними майже як потім космонавти. То був сплеск духовності, зацікавленість культурою. Ми стояли в черзі у бібліотеці за книжковими новинками, оволодівали серцями пісні Платона Майбороди, Ігоря Шамо, входили в літературу молоді поети, котрі швидко стали знаменитими.

Це був ренесанс української культури. Не обходила вона без ритуальних творів про партію, але формувала почуття людей справжня висока лірика, котра стояла на сторожі морального здоров'я суспільства.

Саме в ті далекі часи з'явилася пісня «По долині туман упав», що пережила вже автора слів Васю Діденка на багато десятиліть, пісня про Марічку на слова Михайла Ткача...

Ще студентами Київського університету, а потім випускниками ми вважали за щастя відвідувати літературні вечори в Будинку Спілки письменників України. Один з таких вечорів запам'ятався особливо... Вечір Остапа Вишні. Було то ще 1954 року. Працював я тоді вже в редакції газети «Молодь України», у відділі літератури та мистецтва.

У невеликій залі яблуку ніде було власти.

Всі сміялися широко й нестримно, коли звучали гуморески улюбленого письменника. Їх спочатку читав з книжечки він сам. У найдотепніших місцях, торкаючись рукою брови, замовкав, робив паузу, давав змогу

слухачам порозкошувати у веселих емоціях.

Потім м'яко лунав оксамитовий голос його друга, великого актора Юрія Шумського. Читались майже хрестоматійна «Зенітка» й один з давніх творів Павла Михайловича «Кримська ніч». Їх обох щирі й вдячні шанувальники провели на вулицю «де чекала легкова машина «Победа», що вже на третій рік по закінченні війни почала сходити з конвеєрів автотресту у Горькому...

Двоє людей, за попереднім фактом фельдшер Павло Михайлович Губенко, всенародно улюблений письменник Остап Вишня й у минулому працівник Херсонського Українбанку, народний артист СРСР Юрій Шумський на той час уже мали стаж щирої і відданої дружби майже тридцять років...

Через рік Остап Вишня у новій своїй книзі «Усмішки» напише про свого друга: «Останні роки він хворів на серце. Але й хворий він просив нас: Як їхати мете на полювання, візьміть мене, я хоч постою в лісі... І він з нами іноді виїздив... Одного разу приїхали ми на поле, повиходили з машини й пішли ріллею витоптувати зайців. Юрій Васильович пройшов метрів двісті, став і промовив сумно:

— Не бігати вже мені за зайцями» ...

...У Києві гастролював театр Московської Ради. У нас в редакції відбулася зустріч з акторами прославленої трупи — славетним Миколою Мордвіновим та іншими.

Дістав я квитка на виставу театру за п'єсою Островського «Гаряче серце». Публіка жила дійством на кону, в залі, як належало панувала священна атмосфера. Несподівано завіса закрилася. Вийшов режисер театру народний артист СРСР Юрій Завадський:

— Мистецтво зазнало великої втрати, — сказав пониженим голосом, що був з боєм почутий від партеру до гальорки.

— Помер Юрій Шумський...

Могутня хвиля одним беззвучним поштовхом підняла залу.

В кінці виданої менш ніж через рік книжечки, про котру уже згадувалося, останнім вміщеним твором був присвячений пам'яті Юрія Васильовича Шумського. «В курсі дела», названий словами, авторство котрих, як і «Категорическим путем» належали митцеві й стали родзинками у п'єсах Олександра Корнійчука.... За словами Остапа Вишні був його друг «Категорическим путем — народний...», Павло Михайлович покинув цей світ 28 вересня 1956 року. Залишив «Перець» — журнал, котрий збагачував і своїм талантом і товариством, зали-

шив родину, друзів і відданого господареві — спанієля.

Тисячі проводжали Остапа Вишню в останню дорогу. Люди несли силусиленну вінків. Пішки йшли за труною від Будинку спілки письменників через увесь Київ до Байкового кладовища. Був скорботний осінній день, тихий листопад у зажуреному Києві. З Остапом Вишнею особисто я не зустрічався й приписувати цього собі не берусь. Уже, коли не стало його, чув історію, переповісти котру, можливо точно уже не зможу.

З одного із таборів радянського Гулагу відправляли кудись пароплавам «ворогів народу». До пристані конвоїри вели їх пішки. Було то не близько. Пароплав віз засуджених в море, а повертався порожняком. Чи тривожили в морі постріли чайок, чи за прикладом з княжого національного кумира Стеньки Разина просто скидали «контру» в «набежавшую волну», не відомо. Чув я, що одного з приречених чомусь забули. Доправляли окремо з конвоїром. А у того в дорозі почався напад гострого апендициту. Та ще й почалася сувора північна хуртовина. Обоє пропали у безлюдному промороженому просторі... В таборі зчинилася тривога.

Картина, котру потім побачили, мабуть, не могла не потрясти нормальну людину. Казали, що з заметільного білого моряку до театру двоє таки повернулися. Ув'язнений ніс хворого конвоїра та його гвинтівку. Так він залишився живим. Оповідали, ніби був то Остап Вишня...

Олександр ГОРДІЙ

З улюбленим «Перцем»